

УДК 159.9

СОЦІАЛЬНІ СТЕРЕОТИПИ І СТЕРЕОТИПІЗАЦІЯ: АНАЛІЗ СУЧASNIX TEORETICHNIX PІDХODІВ

Самкова О.М., викладач кафедри практичної психології
Херсонський державний університет

У статті автор розглядає історіографічний огляд досліджень стереотипів, різні погляди на складові цього питання. Наводить аналіз теоретичних підходів до вивчення стереотипів та механізму стереотипізації.

Ключові слова: стереотип, стереотипізація, гендерні стереотипи, маскулінність, фемінність.

В статье автор рассматривает анализ исследований стереотипов, разные взгляды на составляющие этого вопроса. Раскрывает анализ теоретических подходов, изучающих стереотипы и механизмы стереотипизации.

Ключевые слова: стереотип, стереотипизация, гендерные стереотипы, маскулинность, феминность.

Samkova O.M. SOCIAL STEREOTYPES: ANALYSIS OF MODERN THEORETICAL APPROACHES

In the article the author examines historiographic review of research stereotypes, different views on the components of this issue. Results the analysis of the theoretical approaches to the study of stereotypes and mechanism of stereotyping.

Key words: stereotype, stereotyping, gender stereotypes, masculinity, femininity.

Постановка проблеми. Дослідження соціальних стереотипів потрібне в першу чергу щоб пояснити особливості розвитку і функціонування механізмів регуляції соціальної поведінки, а це неможливо без знання і розуміння природи, сутності, якостей і ролі стереотипів у суспільстві.

Соціальний стереотип – особливе суспільно значиме утворення свідомості і поведінки людей, в якому проявляється звичний (шаблонний) спосіб їх відношення до різних ситуацій. За допомогою соціальних стереотипів люди формують стійкі оціночні уявлення один про одного, вони є необхідним засобом регуляції спільнотної діяльності людей в суспільстві.

Проблема вивчення стереотипів неодноразово привертала увагу вчених. Свідченням тому є роботи В.С. Агеева, О.О. Бодальова, В.М. Куніциної, І.С. Кона, В.М. Панфьорова, В.Ф. Петренка та ін. При цьому зазначалося, що соціально-психологічна природа виникнення й функціонування стереотипів як форми суспільної та індивідуальної свідомості, а також механізми стереотипізації як чинники впливу на свідомість є однією з найскладніших та недостатньо вивчених проблем сучасної науки (Л.О. Кияшко, О.Ю. Семендяєв, Т. Теджфел, В.А. Ядов та ін.).

Мета статті – проаналізувати сучасні дослідження функціонування соціальних стереотипів, механізми стереотипізації, виокремити основні напрямки цих досліджень.

Щоб отримати відповіді на поставлені запитання, доцільно буде розглянути, що являє собою поняття стереотип, тому спочатку ми зробимо аналіз наукової літератури по проблемі стереотипів і стереотипності.

У західно-европейській і американській науковій літературі існує багато напрямків, які розробляють соціально-біхевіорістські (У. Ліппман, Р. О'Хара), психологічні (Т. В. Адорно, М. Хорхаймер), символічно-інтеракціоністські (Т. Шибутані, Д. К. Девіс, С. Дж. Беран) теорії в дослідженні стереотипів.

Виклад основного матеріалу. Поняття стереотип вперше в науку було введено відомим американським журналістом Уолтером Ліппманом в 1922 р. в праці «Суспільна думка», де він визначає стереотип як спрощену, раніше сформовану уяву, яка не є осо-бистим досвідом людини. Тобто: «Нам кажуть про світ до того, як ми пізнаємо його з досвіду». У. Ліппман стверджував, що стереотипи спочатку виникають спонтанно, бо це «неминуча потреба в економії уваги». Стереотипи впливають на формування традицій, звичок. За допомогою стереотипів формується новий емпіричний досвід: «Вони наповнюють нове сприйняття старими образами і накладаються на той світ,

який ми сприймаємо в своїй пам'яті» [4]. Стереотипи – це в більшій мірі неадекватні образи об'єктивної реальності.

Разом з тим У. Ліппман висловлював ідею про те, що стереотипи є неминучими, є об'єктивною функцією взаємодії людини і оточуючої її дійсності і проекцією на світ власних почуттів, цінностей людини [4].

«Стереотип однозначний; він поділяє світ на дві категорії – на «знайоме» і «незнайоме». Знайоме асоціється з поняттям «добре», а незнайоме – з поняттям «погано».

За час дослідження проблеми стереотипів були запропоновані різні теорії, в яких можна виділити основні підходи за певною класифікацією.

Дуже цікавим є підхід Г. Теджфела, який розглядав стереотипи і стереотипізацію з точки зору когнітивного підходу, а також трактував стереотипи в рамках міжгрупових відносин і теорії конфлікту. Г. Теджфел виділяв соціальні функції стереотипу. Він вважав, що люди легко дають оцінки групам людей, такі характеристики є стабільними на протязі довгого часу. Зміна стереотипів можлива лише через зміну міжгрупових відносин [5].

Людина для того, щоб розглядати кожну групу як унікальну, спирається на стереотипи, які вже є носіями необхідної інформації. Тому представники когнітивного підходу вважають, що стереотипність пов'язана з процесом пізнання: акцент робиться на процесах сприйняття і категоризації (Г. Теджфел, Д. Гамільтон, Д. Тейлор і інші).

В соціальній психології існує теорія, яка непрямим чином пояснює процес стереотипізації – це теорія ролей. Дані теорії при описанні стереотипів поняття «соціальна роль» відводить центральне місце. Поняття ролі введене в соціальну психологію американським психологом Дж. Г. Мідом. Він вважає, що роль – це: «соціально санкціонована і соціально значима функція, яка виконується в відповідності з загальноприйнятим соціальним стандартом». З точки зору прибічників теорії ролей (Дж. Г. Мід, Я. Морено, Р. Лінтон), кожна людина – сукупність ролей. Будь-яка людина об'єднує більшу або меншу кількість ролей.

Кожна роль складається з окремих, що характерні для неї, дій, а всі дії людини в сукупності утворюють стійку систему. Згідно з теорією ролей, кожна людина формується в суспільстві як особистість, яка засвоює знання про права і обов'язки осіб певної статі. У індивіда розвивається уявлення про характерні для нього форми поведінки. Вступаючи у взаємодію з іншою особистістю і співвідносячи її по певним признакам до визначеній групи, він може на основі знання прав

і обов'язків, характерних для цієї групи, сформувати уявлення, що дана людина всіма своїми наступними діями і вчинками не буде відходити від еталонів поведінки, що характерні для цієї групи в ситуації, що виникла.

О.О. Бодальов, займаючись проблемами сприйняття однієї людини іншою, вважав, що системи ролей, формуючись у суспільстві, створюють «еталони» ролей і обов'язкові їх атрибути. О.О. Бодальов також вважає, що «у людей, які живуть в одному суспільстві, уявлення про зміст і форму дій носить даної ролі може стати і стає настільки міцним, що вони з окремих компонентів поведінки і зовнішності людини з більшою впевненістю припускають, носієм якої ролі в даному випадку є ця людина, і що він у даній обстановці буде робити далі. Це і не дивно, оскільки роль розглядається як стереотипний ряд завчених дій, відтворених в соціальній ситуації, зокрема в ситуації взаємодії людей один з одним» [2].

Таким чином, прихильники теорії ролей прирівнюють всіх людей до якомусь типовому суб'єкту. Вони не враховують індивідуальність людини, його неповторно своєрідний досвід праці, пізнання та спілкування. У кожній людини під впливом суспільства, членом якого він є, формуються загальні морально-естетичні вимоги до інших людей і утворюються які втілюють ці вимоги більш-менш конкретні еталони, користуючись якими він дає оцінку оточуючим його людям.

Таке явище, як присвоєння особистості певних якостей на основі віднесення її за побаченим в ній окремим якостям до певного «класу» осіб, було добре вивчено Г. Келлі, і С. Ешом, які досліджували факт «неусвідомленого структурування особистості». Це явище отримало у вчених, що його досліджували називу «стереотипізація», а якості, які людина приписує пізнатаному її особистості, відповідно були названі «оцінними стереотипами».

З точки зору американського соціального психолога Т. Шибутані, стереотип – це «популярне поняття, що означає приблизне угруповання людей з точки зору якоїсь легко помітної ознаки, підтримуване широко поширеними уявленнями щодо властивостей цих людей». Вченій вважає, що соціальні стереотипи формуються шляхом виділення найбільш яскравих форм поведінки групи людей, які певним чином, і стверджував, що виживають ті стереотипи, які підтверджуються реальністю. На ступінь їх стійкості впливає узгодженість з уявленнями інших людей. Ті, хто об'єднується в один стереотип, часто самі себе ідентифікують один з одним як істоти одного роду. Зовнішнім вираженням стереотипів Т. Шибутані вважає «певний об'єкт, спосіб дії, слово, по відношенню до якого люди діють так, як якщо б це було щось інше» [1].

Вчені А. Адлер, Е. Фромм, К. Хорні пов'язують процеси персоніфікації з процесами стереотипізації. Вони стверджують, що персоніфікації – це індивідуальний образ самого себе чи іншого. Він представляє комплекс почуттів, відносин, уявлень, що виникають на базі досвіду, пов'язаного із задоволенням потреб або тривогою. Вчені відзначають, образи що виникали в голові людини не завжди відповідають реальності. Спочатку образи формуються для побудови відносин в абсолютно ізольованій міжособистісній ситуації, але, одного разу сформовані, звичайно закріплюються і впливають на ставлення до інших людей. Виходячи з цього, вчені вважають, що персоніфікації, що розділяються багатьма людьми, називаються стереотипами. Під стереотипами вчені розуміють «подання, щодо яких існує одностайність, тобто ідеї, що одержали широке поширення в суспільстві і передаються з покоління в покоління».

На думку соціального психолога Р. Таджурі, стереотип – це «схильність сприймаючого суб'єкта легко

і швидко укладати сприйманого людини в певні категорії в залежності від його віку, статі, етнічної принадлежності, національності і професії, і тим самим приписувати йому якості, які вважаються типовими для людей цієї категорії» [1].

Соціальний психолог Ш. Берн під стереотипами розуміє «думки про особистісні якості групи людей». В. Дуаз в рамках соціально-психологічної теорії розглядає стереотипізацію як «процес приписування схожих характеристик різним членам однієї і тієї ж групи без достатнього усвідомлення можливих відмінностей між ними».

Дослідження стереотипу в емоційно-оцінному аспекті нерозривно пов'язане з дослідженням соціальної установки, або «аттітюда». Розглянемо кілька визначень установки, в яких фіксуються основні її властивості і особливості, які мають відношення до досліджень стереотипу. Одне з перших визначень установки в сфері соціальної науки було дано У. Томасом і Ф. Знанецьким. Вони визначали установку за допомогою поняття «цінність», під яким мався на увазі будь-який об'єкт, що володіє, піддається визначеню змістом і значенням для членів соціальної групи. В.М. Куніцина вказує, що під соціальною установкою або аттітюдом вони розуміли «стан свідомості індивіда щодо певної соціальної цінності» [3]. Як видно з цих слів, установка була визначена ними на підставі її змістового елемента. Після відкриття феномену аттітюда почався своєрідний «бум» у його дослідженні.

У 1935 р. В. Оллпорт написав оглядову статтю з проблеми дослідження аттітюда, в якій нарахував сімнадцять дефініцій цього поняття. З цих сімнадцяти визначення були виділені ті риси аттітюда, які відзначалися всіма дослідниками. В остаточному, систематизованому вигляді вони виглядали так. Аттітюд усіма розумівся як:

- певний стан свідомості та нервової системи;
- виражає готовність до реакції;
- організоване;
- на основі попереднього досвіду;
- надає направляюче і динамічний вплив на поведінку.

Дещо інший підхід до поняття установки спостерігається у Д. Каца – представника західної соціальної психології. Дослідник намагається включити у визначення установки її зв'язок із спостережуваними проявами. Так, на думку Д. Каца, «установка є схильність індивіда до оцінки будь-якого об'єкта (його символу або аспекту), його світу як позитивного чи негативного. Думка є вербалним вираженням установки. Але установки можуть виражатися і в невербалній поведінці. Установки включають як афективний (основне почуття приязні чи неприязні), так і когнітивний (пеконання) елементи, які відображають об'єкт установки, його характеристики, його зв'язки з іншими об'єктами».

Розглянувши поняття установки, варто прояснити питання про взаємозв'язок стереотипів та установки. В науці існує декілька відповідей на це питання. Вчені Л. Дууб говорить про стереотип як «когнітивний елемент однієї конкретної установки – етнічного забобону». З цієї точки зору, стереотип є виразом установки у свідомості (когнітивної структури людини).

Джерелом формування соціальних стереотипів є як особистий досвід людини, так і вироблені суспільством норми. Механізм стереотипізації – необхідний і корисний інструмент соціального пізнання. Він дозволяє досить швидко і надійно спрощувати соціальні оточення людини, робити його зрозумілим, тобто прогнозованим. Таким чином, селекція і категорізація великої маси соціальної інформації, що діє на людину, є когнітивною основою стереотипізації.

Складовими елементами механізма формування стереотипів є й інші когнітивні процеси. На думку Д.

Мацумото, стереотипи базуються на таких психологічних процесах, як вибіркова увага, оцінка, формування понять і категорізація, атрибуція, емоції і пам'ять. Ще додати можна схематизацію як один із головних когнітивних процесів, що лежать в основі формування стереотипу, а також процеси засвоєння індивідом уже сформованих стереотипів в процесі соціальної ідентифікації і конформізму.

Стереотип є невід'ємним елементом пізнання і свідомості в сучасному суспільстві. Щодня людина стикається з величезною кількістю інформації, яку стереотип спрошує і схематизує, і цей процес – необхідний і корисний для психологічної регуляції діяльності. З іншого боку, таке спрощення і схематизація соціальної реальності робить мислення однотипним, стандартним, неоригінальним. Людина засвоює готові соціальні, етичні, естетичні та інші стереотипи поведінки з дитинства, не усвідомлюючи цього, набуває відповідні ціннісні установки, мотиви, які входять у вигляді складових частин в соціальні відносини, об'єднують групу індивідів у єдине ціле, формують масову свідомість.

Поведінка людей заснована на стереотипах, нормах, стандартах, які виступають як покажчики, які допомагають індивіду орієнтуватися серед схвалюваних суспільством моделей поведінки і мислення. Необхідно відзначити, що вивчення соціального стереотипу неможливо провести з урахуванням тільки психодинамічних процесів, що відбуваються в свідомості індивіда. Слід враховувати роль соціальної спільноти в процесі формування, функціонування стереотипів і їх засвоєння особистістю.

Спроби визначити стереотип без застосування понять «соціальна група», «соціальний символ» і т. п. сьогодні досить рідкісні. Навіть у тому випадку, коли визнається значення психодинаміки, це визнання супроводжується вказівкою на не меншу роль соціальної групи. Залежно від теоретичної орієнтації вчених на перший план ними висуваються відповідні аспекти цього соціально-психологічного явища.

Вивчаючи процеси стереотипізації, В.М. Куніцина характеризує стереотип як «духовне утворення, сформоване у свідомості людей, емоційно забарвлений образ, що передає значення, в яких є елемент опису, оцінки і розпорядження» [3].

Р. Мокшанцев соціальним стереотипом вважає «відносно стійкий і спрощений образ соціального об'єкта – групи, людини, події, явища й т. п. загальні думки про розподіл тих чи інших рис в групах людей». На думку вченого, стереотип складається зазвичай в умовах дефіциту інформації як результат узагальнення особистого досвіду і уявлень, прийнятих у соціумі, дуже часто упереджених. Соціальний стереотип не завжди точний.

Виникаючи в умовах обмеженої інформації про об'єкт, стереотип може виявиться помилковим і виконувати консервативну, а то і реакційну роль, спотворюючи знання людей і серйозно деформуючи міжособистісні взаємодії.

О.О. Бодальов, обговорюючи проблему стереотипізації, вважає, що «в стереотипах завжди знаходить вираз запас теоретичних і практичних знань, якими володіє людина про кожен народ, про кожного з суспільних класів, про вік, професії» [2]. Вчений у своєму дослідженні дотримується тієї точки зору, що досвід спілкування кожної людини детермінований його належністю до певного народу, суспільного класу, статі, вікової групи, професії. А оціночні стереотипи представників різних демографічних і соціальних груп поряд з рисами подібності можуть включати в себе дуже суттєві та характерні відмінності. Явище стереотипізації, на думку О.О. Бодальова, «розгортається після того, як пізнаючи іншу людину суб'єкт встановить його належність до певної соціальної спільноти, ви-

значить його соціальну роль, статус. Виявлення належності пізнаваного людини до певного «класу», «типу», «категорії» людей тягне за собою створення у пізнані особою установки на подальшу фіксацію в людині – об'єкт пізнання певних якостей» [2].

При розгляді соціального стереотипу не можна обійти увагою і вивчення його властивостей. В науці існує проблема виявлення властивостей стереотипу, на основі яких можна виділити його як особливий вид знання. Відповідь на це питання дає дослідник стереотипу У. Вайнекі, специфіку стереотипу як особливого класу понять він намагається виявити, аналізуючи процес формування уявлень про об'єкт в якому, на його думку, необхідно розрізнати уявлення про інтенсіональних і екстенсіональних властивостей об'єкта. Інтенсіональні властивості, згідно з У. Вайнекі, суть властивості об'єкта, що виділяються суб'єктом, які мають для нього в конкретній ситуації специфічне, особисте значення, яке може відрізнятися від значень, що надавалися об'єкту іншими людьми. Екстенсіональні ж властивості мають загальне, однакове значення, і щодо цих властивостей між всіма нормальними людьми існує єдина думка. Стереотип, на думку У. Вайнекі, це таке поняття, яке може формуватися на основі як інтенсіональних, так і екстенсіональних властивостей (на відміну від наукових понять, які складаються лише на основі екстенсіональних властивостей). Іншими словами, стереотип відрізняється, згідно з цією концепцією, від інших видів знання тим, що співвідноситься головним чином не з відповідним об'єктом, а зі знаннями інших людей про нього. Стереотип – знання стандартне, в цьому мабуть його головна відмінна особливість. Він не обов'язково повинен бути при цьому об'єктивно «гносеологічно» істинним або хибним, головне в стереотипі не істинність змісту, а відношення (переживається як віра, переконаність) до цієї істинності.

Така точка зору найбільш чітко виражена Г.В. Оллпортом. Головну роль в системі передумов, на його думку виконує категорія – «набір (зв'язка, група) асоційованих ідей, в цілому володіє властивістю керувати повсякденним пристосуванням». Стереотип незалежно від його знака (позитивного або негативного), на думку Г.В. Оллпорта, є «перебільшене перевонання, пов'язане з категорією».

Сучасні дослідники також дотримуються думки про існування властивостей стереотипу. Так, Р. Мокшанцев при дослідженні стереотипу виділяє кілька його властивостей: – вони здатні впливати на прийняття людиною рішення, нерідко самим нелогічним чином; – в залежності від характеру установки (позитивної або негативної) стереотипи ледь не автоматично «підказують» одні доводи у відношенні певної події, явища і вітісняють зі свідомості інші, протилежні першим; – стереотип володіє вираженою конкретністю. Стереотипи виконують і ряд функцій, найважливіші з яких: – підтримка ідентифікації особистості та групи; – вправдання можливих негативних установок по відношенню до інших груп; – регулятор соціальних взаємин; – задоволення агресивних тенденцій; – спосіб виходу групової напруги. У науці прийнято вважати, що іноді стереотипізація допомагає. Особливо легко люди покладаються на стереотипи при: – дефіциті часу; – надмірній зайнятості; – втомі; – емоційному збудженні; – у дуже молодому віці, коли людина ще не навчилася розрізняти різноманіття буття.

Доцільним буде розглянути проблеми гендерних стереотипів, що вони собою являють, як це впливає на відносини між чоловіками і жінками і на соціальні відносини взагалі. На вивчення гендерних стереотипів направлені праці закордонних, перш за все американських, дослідників – феміністок, що в значній мірі вплинули на розвиток теорії стереотипів.

Гендер – одна із важливих категорій суспільного

життя людини, що проявляється в щоденному житті. До представників однієї статі висувається особливий набір поведінкових норм і очікувань, що значно відрізняється від вимог до іншої статі. Для цього використовуються спеціальні терміни і слова, які характеризують дівчат та хлопців, чоловіків та жінок.

Гендерні стереотипи – стандартизовані уявлення про моделі поведінки, риси характеру, що відповідають поняттям «чоловіче» і «жіноче» [5]. Гендерні стереотипи вивчаються не так давно, але напрацьовано досить велика кількість наукових робіт, в яких розглянута ця тема і актуальним буде звернути увагу на те, як функціонують гендерні стереотипи в нашому суспільстві.

Розглядаючи питання про формування стереотипних уявлень про маскулінність та фемінність ми співвідносимо це з визначенням гендерних стереотипів. Маскулінність – нормативне уявлення про соматичні, психічні і поведінкові якості, характерні для чоловіків. Фемінність – нормативне уявлення про соматичні, психічні і поведінкові якості, характерні для жінок.

Розглядаючи визначення поняття «гендерні стереотипи», варто звернути увагу на визначення в якому враховуються різні аспекти гендерних відносин: «Гендерні стереотипи – це соціально побудовані категорії «маскулінність» і «фемінність», які підтверджуються різною в залежності від статі поведінкою, різним розподілом чоловіків і жінок всередині соціальних ролей і статусів, які підtrzymуються психологочними потребами людина вести себе в соціально приємній манері і відчувати свою цілісність і не протиріччя» [5]. Це визначення, по-перше, фіксує природу гендерних стереотипів, їх соціально скон-

струйований характер, по-друге, воно охоплює соціальні уявлення про жіночі і чоловічі якості, а також поведінку, заняття і соціальні ролі, що притаманні чоловікам і жінкам в суспільстві і сім'ї. Також дане визначення відображає роль гендерних стереотипів в ідентичності особистості.

Висновки. Вивчення соціальних стереотипів потребує розгляду їх як з традиційної позиції: в взаємозв'язку з іншими явищами соціальної психології, такими як соціальна установка, соціальні уявлення, імідж, так і з позиції несвідомих структур індивідуальної і колективної психіки. Враховуючи різні погляди на вивчення даної проблеми, дослідники визначають механізм стереотипізації в наділенні індивідів характеристиками на основі їх групової належності, а стереотип – як набір уявлень про характеристики групи людей.

Література:

1. Агеев В.С. Психологические исследования социальных стереотипов / В.С. Агеев // Вопросы психологии. – 1986. – № 1.
2. Бодалев А.А., Кунцина В.Н., Панферов В.Н. О социальных эталонах и стереотипах и их роли в оценке личности / Бодалев А.А., Кунцина В.Н., Панферов В.Н. // В сб.: Человек и общество (Ученые записки НИИКСИ, вып. IX). – Л., 1971. – С. 151–160.
3. Кунцина В.Н. Социальные стереотипы – условие и продукт социализации./ Кунцина В.Н. // В сб.: Человек и общество (Ученые записки НИИКСИ, вып. IX). – Л., 1971. – С. 184–193.
4. Lippman W. Publik opinion. – N.Y., 1922. – 422 с.
5. Рябова Т.В. Стереотипы и стереотипизация как проблема гендерных исследований / Т.В. Рябова // Личность. Культура. Общество. Т.В. – 2003. – № 1–2. – С. 120–139.

УДК 159.923

ДОВІРА ЯК АСПЕКТ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ

Штуца О.В., старший лаборант кафедри педагогіки і психології
Херсонський національний технічний університет

У статті зроблено спробу провести теоретичний аналіз дослідження поняття довіри як соціально-психологічного явища, визначено необхідність існування довіри як умови психологічного благополуччя особистості.

Ключові слова: довіра, функції довіри, соціально-психологічне благополуччя особистості.

В статье сделана попытка провести теоретический анализ исследования понятия доверия как социально-психологического явления, определена необходимость существования доверия как условия психологического благополучия личности.

Ключевые слова: доверие, функции доверия, социально-психологическое благополучие личности.

Shtutsa O.V. THE TRUST AS THE ASPECT OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL PROSPERITY OF THE PERSON

Conduct a theoretical analysis of the concept of trust as a study of social and psychological phenomenon is attempted in the article, the need of the trust feeling as a condition of psychological prosperity of the person is considered.

Key words: trust, functions of trust, social and psychological prosperity of the person.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Довіра є умовою цілісної взаємодії людини зі світом, яка покликана виконувати функцію поєднання людини і світу в єдину цілісну систему. Існування цього явища допомагає злиттю минулого, сьогодення і майбуття в цілісний акт людської життєдіяльності, створює ефект комплексного, непорушного буття, дає можливість для виникнення ефекту цілісності особистості, встановлює міру співвідношення поведінки людини.

Соціально-психологічні функції довіри, а саме: функція самовиховання, функція саморозвитку; адаптаційна функція є засобом гармонізації відносин людини одночасно зі світом і з самою собою [1].

З огляду на соціально-психологічні функції довіри можна стверджувати, що довіра є однією із складових психологічного благополуччя особистості, соціально-психологічним явищем, що впливає на умови психологічного благополуччя особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині вченими розробляється ряд підходів соціально-психологічного напряму до розуміння конструкту психологічного благополуччя особистості. Аналізуючи існуючі підходи до поняття психологічного благополуччя, П. Фесенко пропонує розглядати цей конструкт як достатньо складне переживання задоволеності власним життям, що відображає одночасно як актуальні, так і потенційно можливі аспекти життя особистості [2].